

Helgeland Sparebank
Postboks 68
8601 Mo i Rana

VÅR REFERANSE
18/4286

DERES REFERANSE

Offl. § 13 1. ledd, jf. fvI. § 13
1. ledd nr. 2

Merkede avsnitt er unntatt offentlighet

DATO
29.10.2018

Merknader - endelig rapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i Helgeland Sparebank 13. og 14. juni 2018. Tilsynet hadde som formål å vurdere bankens kredittrisiko og operasjonelle risiko, herunder bankens etterlevelse av hvitvaskingsloven av 6. mars 2009 nr. 11 med tilhørende forskrifter og rundskriv. Inspeksjonen er også en oppfølging av stedlig tilsyn foretatt 7. og 8. september 2016.

Til grunn for disse merknadene ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 17. juli 2018 og styrets kommentarer til rapporten i brev av 20. september 2018.

Finanstilsynet har følgende merknader etter det stedlige tilsynet:

FORHOLD KNYTTET TIL RISIKONIVÅ OG KAPITALISERING

Nedskrivningsnivå

- På bakgrunn av gjennomgang av enkeltengasjementer stilte Finanstilsynet i den foreløpige rapporten spørsmål om bankens tapsavsetninger er tilstrekkelige. Videre pekte Finanstilsynet på at tapsvurderinger iht. IFRS 9 må gjennomføres og dokumenteres kvartalsvis.

Finanstilsynet registrerer at banken har økt totale tapsavsetninger i andre kvartal 2018 med 81 millioner kroner. Økningen i trinn 3 (tidligere individuelle nedskrivninger) er 95 millioner kroner.

Styret argumenterer i sitt svar med at banken siden innføringen av IFRS 9 har gjort månedlige vurderinger av beregningene for å få disse så rett som mulig iht. nye regler. Styret mener at den nå har en rutine og gjennomgang av beregningene som er tilfredsstillende og at de foretatte tapsavsetninger er tilstrekkelige.

Finanstilsynet understreker styrets ansvar for at verdsettelsen av bankens utlånsporteføljer til enhver tid er forsvarlig.

Konsentrasjon

- På bakgrunn av at banken ved utgangen av første kvartal 2018 hadde engasjementer over bankens interne grense for størrelse på enkeltengasjementer stilte Finanstilsynet i foreløpig inspeksjonsrapport spørsmål ved hvor styrende bankens interne grense egentlig er. Finanstilsynet reiste videre spørsmål om det bør innføres en ramme for sum eksponering for kundeengasjementer som overstiger bankens interne grense for enkeltengasjementer. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret redegjøre for eventuelle øvrige planer for å redusere enkeltkundekonsentrasjonen.

Finanstilsynet registrerer at styret mener det lave antallet engasjementer som overstiger den interne grensen viser at rammen er styrende, at styret vurderer å innføre en ramme for sum eksponering som overstiger rammen og at styret vil diskutere tiltak for å redusere enkeltkundekonsentrasjonen. Finanstilsynet legger til grunn at dette blir gjennomført.

FORHOLD KNYTTET TIL STYRING OG KONTROLL

Overordnet styring og kontroll

- Finanstilsynet pekte i foreløpig inspeksjonsrapport på mangler og svakheter knyttet til strategi og overordnede retningslinjer samt organisering og ansvarsforhold, herunder at det ikke fremgår av stillingsbeskrivelsen eller øvrige styringsdokumenter at direktør risikostyring ikke kan avsettes uten samtykke fra styret, jf. CRR/CRD IV-forskriften §§ 29 - 30. Videre pekte Finanstilsynet på mangler og svakheter knyttet til overvåking og rapportering, herunder at risikorapporten til styret ikke omfatter hvitvasking og compliance. Styret bekrefter i sitt svar at banken vil utbedre påpekte mangler og svakheter. Finanstilsynet legger til grunn at dette blir gjennomført.

Styring og kontroll av kredittrisiko

Strategi og policies

- Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at banken har et forbedringspotensial hva gjelder bruk av måltall og rammer for styring og kontroll av kredittrisiko, spesielt på bedriftsmarkedet, både hva gjelder hvordan rammene er definert og nivået på rammene. Det gjelder eksempelvis måltall og rammer for andel høyrisiko på bedriftsmarkedet, porteføljekvalitet og bransjeeksponering.

Finanstilsynet har notert at styret skal revidere kredittstrategien høsten 2018. Finanstilsynet har merket seg styrets opplysning om at ovennevnte punkter vil vurderes i den forbindelse, herunder at rammer bør fastsettes i forhold til bevilget engasjement, at styringsramme for andel høyrisiko anses som høy, å angi mål om vektet PD for totalporteføljen eller frisk portefølje, samt om rammene for bransjeeksponering skal settes i relasjon til BM-eksponering. Finanstilsynet legger til grunn at ovennevnte punkter blir hensyntatt i revidert kredittstrategi.

- Finanstilsynets gjennomgang av enkeltengasjementer viste manglede etterlevelse av interne retningslinjer, spesielt gjelder dette interne krav til kunders egenkapital. Finanstilsynet ba i foreløpig inspeksjonsrapport styret innskjerpe bankens kredittpraksis når det gjelder at

egenkapitalen normalt skal være på plass før utbetaling av lånet, samt at egenkapitalkravet bør være tydelig og at saker må løftes ved eventuelle avvik.

Finanstilsynet har notert at kredittpolicy skal revideres høsten 2018 og at interne krav knyttet til kunders egenkapital skal inngå i disse vurderingene. Styret presiserer i sitt svarbrev at alle saker med egenkapital under kravet løftes og at det legges ved en begrunnelse ved eventuell innvilgelse av saken. Banken gir videre uttrykk for at kravene oppleves som tydelige overfor kunden. Forøvrig presiserer styret at egenkapitalkravet er et minimumskrav og at det også settes krav til høyere egenkapitalandel for eksempel på driftsfinansiering. På bakgrunn av at krav til kunders egenkapital ble påpekt også i Finanstilsynets rapporter etter stedlig tilsyn i 2016 og at Finanstilsynets gjennomgang av enkeltsaker under det stedlige tilsynet viser manglende etterlevelse i forhold til dette interne kravet, forventer Finanstilsynet at styret vektlegger egenkapitalkrav i ny policy og påser at kravet blir fulgt.

Finanstilsynet merker seg for øvrig at styret vil vurdere å innføre krav til forhåndssalg og utleiegrad ved finansiering av eiendomsprosjekter, samt fastsette retningslinjer for oppkjøpsfinansiering. Finanstilsynet legger til grunn at dette blir hensyntatt i ny kredittpolicy.

Fullmaktsystemet

- I den foreløpige rapporten reiste Finanstilsynet spørsmål om bankens bevilgningsfullmakter bør revideres. Finanstilsynet pekte bl.a. på at fullmaktene til å konstatere tap og ettergi gjeld er de samme. Videre ba Finanstilsynet styret om å vurdere fullmaktene for å kunne konvertere lån.

Finanstilsynet har notert styrets opplysning i svarbrevet om at fullmaktene knyttet til å konstatere tap og ettergi gjeld, konvertering av lån til egenkapital samt innvilgelse og differensiering på risikoklasse skal inngå som en del av den tidligere omtalte revisjonen høsten 2018.

Kredittbevilgningsprosessen

- I den foreløpige inspeksjonsrapporten pekte Finanstilsynet på at gjennomgang av enkeltengasjementer viste at saksutredningene på kredittområdet generelt er mangelfulle, herunder mangelfulle risikoanalyser, manglende oppdatering og spor etter årlig engasjementsgjennomgang, svak oppfølging av covenants, samt manglende dokumentasjon og vurdering av sikkerhetsverdier.

Finanstilsynet har merket seg fra svarbrevet at styret skal iverksette tiltak for å bedre kvaliteten i saksutredningene, herunder utarbeide bedre risikoanalyser og iverksette opplæringsprogram. Videre har Finanstilsynet notert at banken fremover i større grad vil innhente eksterne verddivurderinger. Finanstilsynet legger til grunn at dette vil gi en mer utfyllende og presis omtale av sikkerheter. Videre forventer Finanstilsynet at årlige engasjementsgjennomganger utføres og dokumenteres og at det utarbeides retningslinjer for oppfølging av covenants.

Overvåking av kredittengasjementer

- Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at det ved gjennomgang av flere av enkeltsakene manglet dokumentasjon av tapsvurderinger og at i saker hvor tapsvurderinger var gjort var dokumentasjonen ofte av gammel dato.

Finanstilsynet har merket seg at styret tar til etterretning Finanstilsynets vurdering av at saksdokumentasjon i forhold til beregninger av tap og nedskrivninger ikke er tilfredsstillende, og at styret opplyser at det har blitt satt i gang tiltak for å utbedre dette. Finanstilsynet legger til grunn at dokumentasjonen av tapsvurderinger utbedres.

Overvåking av kredittengasjementer - personmarkedet

- På bakgrunn av Finanstilsynets gjennomgang av et begrenset utvalg av innvilgede boliglån som avviker fra boliglånsforskriften, pekte Finanstilsynet i den foreløpige rapporten bl.a. på at innvilgelse av rammelån bør praktiseres strengt og at det, etter Finanstilsynets vurdering, i enkeltsaker ikke er utvist tilstrekkelig kritisk vurdering av kunders tilgjengelige likviditet.

Finanstilsynet har notert at styret er enig med Finanstilsynet i at ett av lånene ikke burde blitt innvilget som et rammelån, og at styret ved utløpet av avtaleperioden vil gjøre en ny vurdering.

Overvåking av kredittengasjementer - bedriftsmarkedet

-

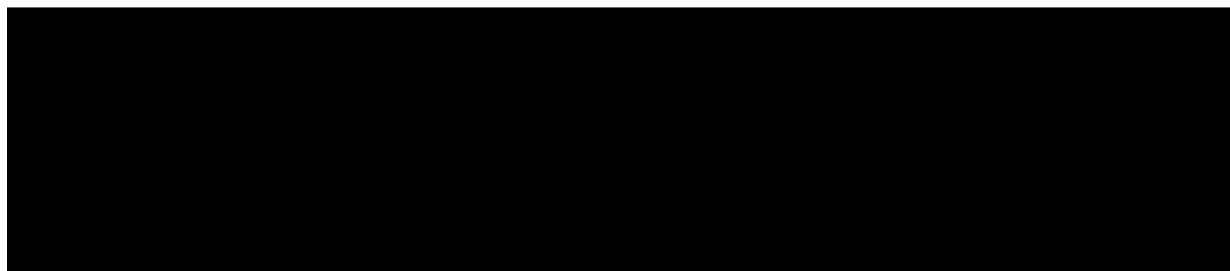
[Redacted text block]

[Redacted text block]

-

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Styring og kontroll av operasjonell risiko, herunder hvitvasking og terrorfinansiering

Operasjonell risiko – overordnede retningslinjer

- Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret vurdere om bankens styringsdokumenter for operasjonell risiko inklusive etterlevelse av regelverket bør videreutvikles.

Finanstilsynet har notert at styret ved neste oppdatering av policy for risikostyring og intern kontroll i større grad vil omtale områder innenfor operasjonell risiko som IKT-risiko, utkontraktering, beredskap/kontinuitet, adferdsrisiko/forbrukervern, risiko for hvitvasking og terrorfinansiering, risiko i forbindelse med lansering av nye produkter/tjenester, samt etterlevelse.

Finanstilsynet legger til grunn at styret vurderer og vedtar oppdaterte styringsdokumenter for operasjonell risiko, og at styret påser bankens etterlevelse (compliance).

Hvitvasking og terrorfinansiering

Risikovurdering

- Banken skal i henhold til hvitvaskingsloven¹ foreta en vurdering av risiko for hvitvasking og terrorfinansiering knyttet til sin virksomhet. Finanstilsynet pekte i foreløpig inspeksjonsrapport på at bankens risikoanalyse er for generell og i begrenset grad gir mulighet til å identifisere bankens hvitvaskings- og terrorfinansieringsrisiko.

Finanstilsynet har merket seg styrets opplysning om at det vil bli foretatt en ny risikovurdering i løpet av høsten 2018, og at denne i større grad skal identifisere Helgeland Sparebanks hvitvaskings- og terrorfinansieringsrisiko. Det noteres at risikovurderingen skal godkjennes av styret.

¹ Hvitvaskingsloven § 5, jf. § 7 i ny hvitvaskingslov.

Interne retningslinjer

- I den foreløpige rapporten pekte Finanstilsynet på at bankens policy og overordnede retningslinje for gjennomføring av hvitvaskingsregelverket er mangelfull. Retningslinjen bør i større grad omtale hva som skal gjøres i den løpende oppfølgingen, hvordan og når forsterket kundekontroll skal gjennomføres, tiltak ved nye produkter/tjenester samt sletting av dokumentasjon. Det ble videre påpekt at det er uklart når bankens kunder skal sjekkes mot PEP-lister samt screenes mot FNs og EUs sanksjonslister, samt at rutinen mangler omtale av håndtering av båndleggingsbeslutninger fra Politiets sikkerhetstjeneste.

Finanstilsynet har merket seg styrets opplysning om at bankens hvitvaskingsrutine skal oppdateres i henhold til lovgivningen og Finanstilsynets påpekninger og at ny rutine vil bli behandlet av styret i løpet av 2018. Finanstilsynet har notert at det også vil bli utarbeidet en overordnet instruks som beskriver det samlede arbeidet på hvitvaskingsområdet, herunder tydeliggjør den interne ansvars- og arbeidsfordelingen på området. Finanstilsynet minner i denne forbindelse om at ny hvitvaskingslov trådte i kraft 15. oktober 2018.

Kundekontroll – bruk av konstruerte kundenummer

- I den foreløpige rapporten ga Finanstilsynet uttrykk for at bankens omfattende bruk av kunder registrert på konstruerte kundenummer er kritikkverdig. På denne bakgrunn ba Finanstilsynet styret redegjøre for hvordan banken vil rydde i porteføljen av konstruerte kundenummer, herunder fastsette en tidsfrist for ferdigstillelse av arbeidet.

Finanstilsynet har fra styrets svarbrev notert at styret erkjenner at omfanget av kunder registrert på konstruerte kundenummer er for høyt og at banken har iverksatt tiltak for å fjerne denne kundekategorien. Finanstilsynet har merket seg at banken har satt tidsfrist for gjennomføring av tiltakene hvor det skilles mellom prioriterte kunder, som skal være ferdigstilt innen utløpet av 2018, og resten av porteføljen, som skal være ferdigstilt innen utløpet av mars 2019. Finanstilsynet anser det kritikkverdig at disse forholdene ikke er ryddet opp i og forventer at banken prioriterer dette arbeidet, slik at tiltakene er gjennomført i god tid før utløpet av mars.

Kontroll av mistenkelige transaksjoner

- Finanstilsynet reiste i foreløpig rapport spørsmål ved om bankens kontroll av mistenkelige transaksjoner to måneder etter gjennomføring av transaksjoner er i samsvar med hvitvaskingslovens bestemmelser. Ifølge hvitvaskingslovens bestemmelser² skal banken rapportere mistenkelige transaksjoner som ikke er mulig å la være å gjennomføre til Økokrim umiddelbart etter at transaksjonen er gjennomført.

Finanstilsynet har notert at banken i løpet av høsten 2018 tar i bruk et forbedret system for kontroll av kundenes transaksjoner mot registrert informasjon avgitt ved kundeetablering om formål, forventet bruk av banken, transaksjonshistorikk mv.

Stikkprøvekontroll

- På bakgrunn av Finanstilsynets gjennomgang av utført kundekontroll for et utvalg kunder vurderte Finanstilsynet at banken ikke gjennomfører kundekontroll på bedriftsmarkedet iht. hvitvaskingslovens bestemmelser. Inspeksjonen avdekket bl.a. at det ikke gjennomføres løpende oppfølging og fornyede kontroller av BM-kunder ut over kontroller av eventuelle mistenkelige transaksjoner. Gjennomgangen av kredittsaker viste videre at banken ikke synes å ha

² Hvitvaskingsloven § 19, jf. § 27 (2) i ny hvitvaskingslov.

oppmerksomhet mot risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering som del av kredittvurderingen og at banken ikke etterlever egen rutine som presiserer at reelle rettighetshavere skal vurderes og oppdateres i forbindelse med kredittvurderinger.

Finanstilsynet har notert fra styrets svarbrev at banken har innført tiltak for å bedre dokumentasjonen på utførelsen av kundekontroll, både for fysiske og juridiske personer. Finanstilsynet har videre merket seg at det elektroniske overvåkningssystemets transaksjonsparametere vil bli gjennomgått med tanke på å styrke kontrollen av transaksjoner.

Finanstilsynet finner det kritikkverdig at banken ikke etterlever hvitvaskingsregelverket og presiserer at det er styrets ansvar å påse og sørge for at regelverket til enhver tid etterleveres. Finanstilsynet forutsetter at styret prioriterer hvitvaskingsarbeidet og at det følger opp de iverksatte tiltak for å sikre at de får den forventede og ønskede effekt.

Oppsummering

Merknadene i dette brevet omhandler vesentlige mangler ved bankens styring og kontroll. Banken bes innen 15. januar 2019 oversende en oversikt som viser status for gjennomføringen av tiltakene som er omtalt i styrets brev. På bakgrunn av statusrapporten per 15. januar, vil Finanstilsynet vurdere om det er nødvendig å justere bankens pilar 2-krav tidligere enn det som er lagt til grunn.

Det bes om at Finanstilsynet får oversendt protokollen fra styremøtet hvor Finanstilsynets merknader blir behandlet.

Kopi av dette brev bes sendt til ekstern revisor.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Anne Marie Romsaas
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.